

Tóth László : Az olaszországi magyar-tanítás módszertani alapvetése.
(A Karácsony, Sándor szerkesztette Neveléstudományi Dolgozatok 4. füzeté)
Budapest, 1942, 8-r., 60 l.

Az olaszországi egyetemeken ma már hat magyar lektor működik, még pedig 12 főiskolán, kettős, ú. n. »pendlítő« beosztással. (Róma—Nápoly; Bologna—Firenze; Genova—Torino; Milano—Pavia; Padova—Velence; Trieste—Fiume.) E lektorainknak egészen új, nem könnyű feladatot kell megoldaniok: egyetemi fokon a lehető legjobb és legeredményesebb módszerrel kell tanítaniok nehéz, az indogermán nyelvektől annyira elütő nyelvünket olasz hallgatóknak.

E feladatot igyekszik elméletileg megoldani szerzőnk fentidézett tanulmányában. Minthogy pedig az idegen nyelv tanárának minden országban alkalmazkodni kell az illető nemzet szelleméhez, észjárásához és felfogásához, először is végigtanulmányozta az idegen nyelvek tanítására vonatkozó olasz irodalmat, hogy ahhoz szabja követendő eljárását. (I. fejezet).

Tanulmányát *Bice Ravà* tanárnő munkájával kezdő, aki már 1907-ben, mikor a modern idegen nyelveket a középiskolákba bevezették, elsőtől ajánlotta a kezdő fokon, konkrét anyagra, a direkt módszert, a haladó fokon, elvont anyagra, az olvastató módszert, — külföldi példára. Ezt a módszert helyeselte *Luigi Credaro* is, a római egyetem neveléstani professzóra. Az új módszer azonban egyáltalán nem talált kedvező fogadtatásra. (Még a középiskolákban sem; e sorok írója, aki éppen Credaro, akkori középiskolaügyi miniszter engedélyével, 1913-ban látogatta a római és velencei középiskolákat, paria a kérdésére, hogy használják-e a direkt módszert a német nyelvtanításnál, ezt a feleletet nyerte a szaktanártól: »Uram, ha csak tíz tanulóm volna, megpróbálhatnám, de többel nem lehet.«) A szerző is arról értesít, hogy a direkt módszernek csakhamar ellenzői támadtak. Már 1909-ben *Bianca Bogni* tanárnő védelmébe veszi a nyelvtant, azt mondva róla, hogy az ugyan csak eszköz, de mint ilyen elengedhetetlen; nem akadályoznia, hanem segítenie kell a tanulót. 1916-ban pedig *Dante Bassani* írt a nyelvtan védelmére, azt állítva, hogy súlyos hiba rákényszeríteni azt, aki értelmét már tudja használni, hogy gyermekesen, szajkó módjára tanulja a nyelvet. Ugyanakkor még jobban elítélte a direkt módszert *Mario Bernalei*, Credaro volt tanársegédje, azt mondva róla, hogy hosszadalmas, unalmas és fárasztó; egyáltalán nem felel meg a gyors észjárású olasz nemzeti jellegnek.

A szerző ezután ismerteti az e védekezésre vonatkozó pedagógiai vita későbbi fejleményeit, melyek körülbelül ezen a síkon haladnak tovább.

Ehhez a nemzeti felfogáshoz kell tehát alkalmazkodnia az olaszországi magyar lektoroknak. (De különben is: másként, tudatosan tanul a felnőtt, a kulturált ember, mint az éretlen gyermek; neki a direkt módszer olybá tűnik fel, mint ha a mai kulturált fokon valaki gyalogszerrel akarna Pestről Debrecenbe menni, nem vasúton, gépkocsival, vagy repülőgépen.)

Ez alából kiindulva a következő fejezetekben a szerző részletesen foglalkozik az olasz főiskolai, magyar nyelvtanítás módszertanával. Ma már a római egyetemen a kezdő hallgatók száma húsz körül mozog, a haladóké tíz körül. Céljuk különböző: magyarországi lektorátus vagy középiskolai tanárság, az itteni olasz kultúrintézetekben való elhelyezkedés, műfordítói, újságírói vagy tudósítói tevékenység, külképviseleti alkalmazás, pénzügyi, gazdasági és egyéb szakkérdésekben szakértői működés stb. A szerző mind

eme célok figyelembe vételével dolgozta ki módszerét, melyet részletesen ismertet a dolgozat harmadik fejezetében, kellő súlyt helyezve a nyelvtani alapvetésre.

A függelékben behatóan ismerteti és bírálja az 1827 óta megjelent olasz-magyar nyelvtanokat. Igen érdekes e kiadványoknak egy évszázadnál is hosszabb időre terjedő sorrendje: 1827 (*Deáky Zsigmond*, Róma); 1833 (*Császár Ferenc*, Pest); — most egy hosszú szünet. Fiume Magyarországhoz visszacsatolása után a múlt század hetvenes éveiben: *Gressits Miksa, Győrök Leó és Lengyel János* nyelvtanai (ezeket a szerző csak futólag említi); majd 1890 (*Kőrösi Sándor*, Budapest); 1898 (*Donáth Imre*, Fiume); — itt a sorrendet a világháború, annak előzményei és következményei szakítják meg — 1930 (*Dr. Arturo Ali Beljadi*, Milano); 1931 (*Dr. Várady Imre*, Róma); 1934 (*Márffy Oszkár*, Torino); 1939 (*László Tóth*, Napoli).

Kár, hogy a szerző a szótárakról nem emlékszik meg, melyek pedig a nyelvtanuláshoz ép oly elengedhetetlen és fontosságú eszközei, mint a nyelvtanok; nélkülök teljes nyelvtanulás és használat el sem képzelhető. Ezek hiánya most a legfőbb akadály mind a magyarul tanuló olasz, mind az olaszul tanuló magyar számára. Ez a feladat is a mi lektorainkat illetné meg.

A füzet megérdemli az olasz-magyar szellemi kapcsolatok iránt érdeklődő pedagógusaink figyelmét.

Fest Aladár.

Borzák István: A latin nyelv szelleme. (Parthenon-tanulmányok: 3.) Franklin-Társulat, 1942. 8-r., 96 l.

Lehet-e a nyelvi tényekből a beszélő közösség lelki alkatára, népi jellemvonásaira következtetni? W. Humbold egykor erre igenlően felelt — s könyvecskénk szerzője is megpróbál közelebb jutni a római jellem megismeréséhez a latin nyelv természetének vizsgálatával. Közben arról sem feledkezik meg, hogy nyomon követve a szavak életét, levonja a kínálkozó, művelődéstörténeti tanulságokat.

Jól tudja azonban, hogy az általánosításokkal nagyon csínján kell bannunk. Nagy a valószínűsége annak, hogy egy nyelvben mindenki azt találja meg, amit valamilyen előzetes feltevés alapján keres. Crocenak paradox, de mélyértelmű tételére gondolva (hogy t. i. *nyelv* nincs, hanem csak *egyéni nyelvek* vannak) szerzőnk művének nagyobb részében a római szellem legjelentősebb képviselőinek egyéni nyelvét mutatja be. De kétségtelenül megállják helyüket az ezt megelőzően elvégzett óvatos általánosításai is.

Igy pl. aki a legtöbbet hangoztatott római jellemvonást, a *katonás szellemet* nyomozza a nyelvben, meglepetve látja, mennyire tele volt a rómaiak képes beszéde — katonás gondolkodásuk kifejezéseként — a katonai nyelvből vett szólásokkal. Régi szavak etimológiái is erre a szellemre figyelmeztetnek. *Intervallum* pl. a két *vallus* (sánckaró) közötti tér: tér vagy időbeli távolság. *Praemium* (*praemere*) amit (a hadjárásból) már előre elvették, aztán előny (Vorteil), jutalom. De a régi rómaiak jó gazdák, kitűnő földművesek is. Az idősebbik Cato szerint »földművesekből válnak a legderekabb katonák — *ex agricolis et viri fortissimi et milites strenuissimi gignuntur.*« Így érthető, ha a *földművelés és állattenyésztés* is nagy szerepet játszik a nyelvben s az ezek köréből eredő szóképek vizsgálata különös képen is gyümölcsöző. Érdekesen jellemez pl. bizonyos földhözragadtság akárhány római nevet: *Fabius* (»*faba* = bab), *Cicero* (»*cicer* = borso).